

En berättelse om ett intressant uppdrag i Moskva 1989

Under min tid med byggnadsarbeten hade jag ett uppdrag med renovering av en villa i Rissne utanför Stockholm. Ågaren visade sig vara en dalmas från Rättvik, Anders Perjons, vi fick mycket bra kontakt, och vi utvecklade en fin vänskap med tiden.

Anders har ett förflutet som byggnadsingenjör med anställning i Byggnadsstyrelsen inom Utrikesregionen.

Byggnadsstyrelsen förvaltar och svarar för underhåll och drift av de byggnader och fastigheter som staten äger runt om i olika länder, dessa disponeras företrädesvis av de Svenska Ambassaderna runt om i världen, numera Statens Fastighetsverk.

Efter att Anders pensionerades vid Byggnadsstyrelsen åtog han sig vissa renoveringsarbeten och underhåll, för det mesta i öststaterna, på byggnader som disponerades av ambassader. Att det var mest i öststater beror på att allt arbete utföres av svensk personal, och även leverans av materiel sker från Sverige, anledningen till detta framgår längre fram i denna berättelse.

Någon gång under sommaren 1989 kontaktade Anders mig och frågade om jag var intresserad av att följa med till Moskva för att vid ambassadens fastigheter utföra renoveringsarbeten, vilket jag naturligtvis tackade ja till. För att få utföra sådana arbeten måste jag genomgå säkerhetskontroll vid SÄPO, som så skedde utan anmärkning, dessutom fick jag ett helt nytt pass som inte var stämplat vid inresa i något västland, som kunde väcka frågeställning vid inresa i Ryssland, även visum ordnades via Byggnadsstyrelsen.

Avresa bestämdes till den 28 augusti 1989, och vi flög med SAS från Arlanda till Moskva, och dessutom i första klass och med diplomatpass. Vid ankomsten till Moskva möttes vi av personal från ambassaden redan ute på plattan, som lotsade oss förbi passkontrollen utan några som helst frågor eller kontroll från passpolisen. Vi noterade hur övriga passagerare stod i kö för att fylla i dokument och genomgå kontroll, inte minst av det medhavda bagaget, allt detta slapp vi undan tack vare våra diplomatpass.

Utanför flygterminalen väntade massor av taxibilar på kunder, alla mycket gamla bilar, samtliga stod och puttrade på tomgång med en kvast av oljeblandade avgaser från avgasrören, det var en luft som nästan inte var möjlig att andas. Resan in till Moskva gick via stora och ej speciellt trafikerade leder.

Svenska Ambassaden i Ryssland sedd från Olof Palmes gata

Anlände till Svenska Ambassaden vid middagstid och presenterades för några bekanta till Anders, han som varit där tidigare. Vi fick kvittera ut en bil, Volvo 245, som vi disponerade

under vår tid i Moskva. Omlastning av allt vårt bagage till ”vår” bil, vi hade omkring 70 kg övervikt i bagaget, en hel del handverktyg samt mycket material med oss. Dessutom måste vi växla valuta, Svenska kronor var ej gångbara här heller, en bekant på ambassaden ordnade detta. Rubeln stod officiellt omkr. 12 – 14 Skr, men på något vis hade de tagit Rubel från Ungern eller Tjeckoslovakien till en helt annan kurs, så vi kunde växla 1 Skr mot 1 Rubel? Dessutom måste vi ha Dollar för att kunna handla på speciella affärer, mera om det längre fram. En sak vi måste tänka på var att inte växla till oss för mycket Rubel eftersom det var helt förbjudet att ta ut Rubel från Ryssland.

Första bilturen i Moskva ledde oss till en fastighet som är belägen vid en gata som heter Rossolimo och nr 8, detta skulle bli vår bostad under vistelsen i Moskva, där för övrigt de mest omfattande arbetena skulle utföras,

Bostaden för Kulturattachén, vid Rossolimo nr 8

Den här fastigheten disponerades av Sveriges Kulturattaché i Ryssland, men var obebodd för tillfället eftersom byte av personal just skulle ske, och då var det lämpligt med underhåll av byggnaderna. Vi installerade oss i var sitt sovrum och disponerade för övrigt hela villan för oss själva, den var dock sparsamt möblerat eftersom personalen har egna möbler med från Sverige.

Villan ligger på en egen stor tomt med en prunkande välskött trädgård mitt i centrala Moskva bara 4 – 5 minuters promenad från Röda Torget, ingen speciellt störande trafik i området, man upplevde det som en oas mitt i storstaden. Byggnaden lär vara från mitten av 1800-talet, och med mycket fina snickerier och framförallt fina beslag på dörrar och fönster, alla i massiv mässing, och väl putsade.

Eftersom vi skulle svara för mathållningen själva blev första uppgiften att fylla på i skafferi och kylskåp. Anders som varit med förr lotsade oss till en så kallad ”Dollaraffär”, belägen i bottenplanet av ett av de större internationella hotellen, Hotell Mesh, för inköp, där det visade sig finnas ett obegränsat utbud av varor och alla olika delikatesser från väst, kundkretsen var dock till övervägande delen utländsk, eftersom all betalning skulle ske i dollar. Priserna är

förvånansvärt låga, fick senare omtalat för mig att det mesta av utbudet subventionerades kraftigt av staten, vilket var ett sätt att få in dollar i landet.

En "dollaraffär" belägen i lyxhotellet Mesh, vid en gata som heter Krasnopresnenskaja

Med välfyllda matlager gick vi till vila den första natten i Moskva. Inom fastigheten fanns även en liten fristående bostad där det bor en farbror med sin fru, han kallades "rabotnik", översatt ungefär arbetare, de fungerade som vaktpost, hustomte snöskottare mm, inte lätt att få kontakt med, de pratade bara ryska.

Familjen som bor på fastigheten och sköter det löpande arbetet där

De arbeten vi hade att se fram emot, här vid Rossolimo, bestod av vanligt förekommande snickeriarbeten, bland annat nedan uppräknade:

En befintlig carport skall byggas in till ett garage, material till detta finns på plats, allt levererat från Sverige, väggblock, garageport, fönster mm.

Alla fönster i huvudbyggnaden skall justeras och förses med tätningslister.

Innerdörrar justeras.

Samtliga fönster på en stor glasveranda skall justeras, och beslås samt att en stor del av glasen skall utbytas eftersom de är trasiga.

Efter detta måste allt målas vilket utfördes av en målare från Sverige som heter Patrik Jonsson

Att få tag i nya glas var inte det lättaste, vi fick hjälp av en anställd, ryss, som lånade "vår" bil för att åka till en marknad någonstans för att skaffa glas. Att köpa i en affär var inte att tänka på, det var flera veckors leveranstid, om det alls var möjligt att få fram något den vägen.

Det tog en hel dag i anspråk för den mannen att skaffa glas, dessutom var bilen full i hö när han kom tillbaka, han hade passat på att köra hö till sina getter som han hade hos sin farmor.

Materialtransporterna sköttes för övrigt av dåvarande Freys Hyrverk, och gick med en bil per vecka mellan Stockholm och Moskva, allt som användes inom ambassaden transporterades från Sverige. Jag träffade en av chaufförerna som berättade att de alltid var två som turades om och körde hela tiden, och att de dessutom var beväpnade, då risken för rån var stor om de måste stanna efter vägen.

Ett annat arbete som pågick i fastigheten bestod av att alla el-ledningar skulle utbytas, mot nya, det var elektriker från Sverige där och utförde dessa arbeten.

Detta på grund av att vid en mindre ombyggnad året före hade man upptäckt att villan var avlyssnad, på el-ledningarna i de i väggar och tak inbyggda skyddsroren fanns det mikrofoner monterade som kunde ta upp samtal i rummen, och sända detta vidare för avlyssning.

Vid en gata som heter Kutuzovskij Prospekt med nr 31, hyrde ambassaden ett antal lägenheter i ett stort bostadskomplex, främst avsedd som studentbostäder.

En av dessa lägenheter var utan hyresgäst för tillfället och hade omtapetserats och ommålats detta hade utförts av ryska målare. Fönstren kunde man tro hade målats med en piasava kvast och sedan stängts innan färgen torkat. Vi höll på i flera timmar bara att kunna öppna fönstren och sedan renskrapa och justera dessa, varvid "vår" målare Patrik fick färdigställa måleriet.

Ett annat arbete som vi utförde var vid en villa belägen vid en gata som heter Vorovskogo, det här var i diplomatkvarteren, med flera utländska ambassader och bostäder runt om i kvarteren.

Villan vid Vorovskogo gatan där militärattachén har sin bostad

Den här villan var som den vid Rossolimo även belägen på en egen, men ändå större tomt med ett mycket skyddat och centralt läge mitt i Moskva. Byggnaden skall ha anor från 1700-talet med fantastisk inredning, ett problem som visade sig efter att Sverige hade köpt fastigheten, var att den hade preparerats med avlyssningsutrustning före övertagandet.

Eftersom den ansågs ha så stort kulturellt värde skulle det bli alltför kostsamt att börja på att leta efter utrustningen som byggts in i byggnaden, och sedan återställa den i ursprungligt skick. På grund av detta kunde inga samtal föras i byggnaden i eventuellt känsliga frågor, det var ju faktiskt militärattachén som hade sin bostad där.

För att något lösa detta problem var vår uppgift att bygga en pergola ute i trädgården, där samtal kunde föras utan risk för avlyssning, åtminstone sommartid.

Vi arbetade ett flertal dagar med detta och byggde nämnda pergola i bakre delen av trädgården.

Pergola för enskilda samtal

Vid ambassaden har ambassadören sin bostad, där vi även hade ett par uppdrag att utföra. I den privata bostadsdelen finns en balkong på andra våningsplanet där stora problem med inträngande fukt i dess golv hade konstaterats, vi gjorde en besiktning av detta, för att föreslå vilka åtgärder som skall vidtagas.

Det intressanta med detta var att få tillgång till den privata bostadsdelen och se inredningen, denna var mycket exklusiv exempelvis var alla snickerier i sovrummen utförda i massiv jakaranda och päronträ.

En annan besiktning vi utförde var av ett tak, vid ambassadörens officiella entré in till den stora mottagningshallen, detta har vid vinterns snöröjning påkörts och fått sättningsskador. Vi skulle även här föreslå vad skulle åtgärdas, vid ett senare tillfälle.

Ambassadörens officiella entré

En annan konstig "affär".

I samband med besöken vid huvudbyggnaden fick jag ta del av en annan historia som nästan påminner om en spionhistoria på film, nämligen:

Ambassad anläggningen byggdes mitt under det kallaste kriget, arkitekt är Anders Tengblom. Efter 15 års förhandlingar kom äntligen byggstarten den 2 juli 1968, överenskommelsen mellan länderna blev så att Ryssland skulle bygga den svenska ambassaden och Sverige skulle bygga den ryska i Stockholm, alltså den svenska är byggd av ryssar efter svenska ritningar och svenska normer. Inflyttning skedde år 1972.

Kontorsdelen vid anläggningen är byggd runt en öppen ljusgård, vilket med tiden visade sig innebära problem med regn och snö. Det beslöts då omkring 1987 att göra en överbyggnad i form av en lanternin av glas. Detta arbete utfördes av ett svenskt byggbolag, i samband med genomgång av ritningsmaterialet upptäcktes en del avvikelser i byggnaderna som inte kunde förklaras i ritningsunderlagen.

Bland annat fanns i källaren under ambassadörens bostad en betongpelare på omkring 500x500 mm som man inte fann någon byggnadsteknisk förklaring till. Man beslöt att undersöka den närmare, ett stort problem uppstod hur detta skulle klaras av, eftersom pelaren står i det rum i anslutning till bilgaraget som chaufförerna använder som uppehållsrum när de inte är ute på köruppdrag. Chaufförerna är ryssar, anställda av ambassaden, detta för att hitta vid körningarna, och man visste att de rapporterade allt av intresse till ryssarna från sina arbetspass. Därför måste man börja med att göra lokalförändringar, så att pelaren kunde undersökas, chaufförerna fick flytta till ett annat rum, och pelaren byggdes in i ett eget litet rum, trots detta kunde arbete ske endast när alla chaufförer var ute ur huset för att inte väcka oråd.

Till att börja med, monterades en stålkonstruktion runt pelaren som skall bära upp valvet, därefter började pelaren att bilas sönder, och ingjuten i pelaren hittades en kabel bestående av flera hundra trådpär. Personal från SÄPO i Sverige kallades in för att göra mätningar mm på den funna kabeln, aktivitet kunde konstateras i kabeln. Vid fortsatta bilningsarbeten konstaterades att de olika trådpärena gick upp i armeringen i valvet, och fortsatte i uppfrästa spår i armeringsjärnen i valvet. Vid byggnationen av anläggningen hade alltså vissa armeringsjärn levererats med frästa spår med inlagda trådar fram till dolda mikrofoner, allt för

att inte installationen skulle upptäckas vid den kontroll under byggtiden som gjordes av arbetet, från svenska representanter.

Nu kom man inte längre i sina efterforskningar av installationen utan att behöva riva stora delar av ambassaden, kabeln i betongpelaren försvann rakt ned i marken under byggnaden så den vägen fanns heller ingen möjlighet att fortsätta efterforskningarna.

Man beslöt att kapa kabeln i betongstolpen!!

Det fick oanade konsekvenser, värmen och varmvatten försvann i hela ambassadanläggningen!!!!

Stora delar av Moskva värmes med fjärrvärme, så även Svenska Ambassaden, värmen levereras av Moskva stad. Som tur var det nu våren 1989, så det gick att klara sig bra ändock, dessutom finns ett reservsystem på ambassaden som drivs med olja så detta kunde startas upp. Efter undersökning visade det sig att fjärrvärmen till ambassaden hade stängts av ute i en värmecentral på torget framför ingången till ambassaden, med förevändningen att ledningarna måste provtryckas, och installationen besiktas. Dock är det ambassaden som ansvarar för, och äger ledningen mellan värmecentralen och ambassadbyggnaden.

Skälet stod snart klart till denna begäran, värmeledningen från värmecentralen ansluter till ambassadens system i ett rum bakom det rum där den omtalade betongpelaren finns, alltså måste personal från ryssarna passera förbi denna betongpelare för att komma till röranslutningen för att kunna göra sin besiktning.

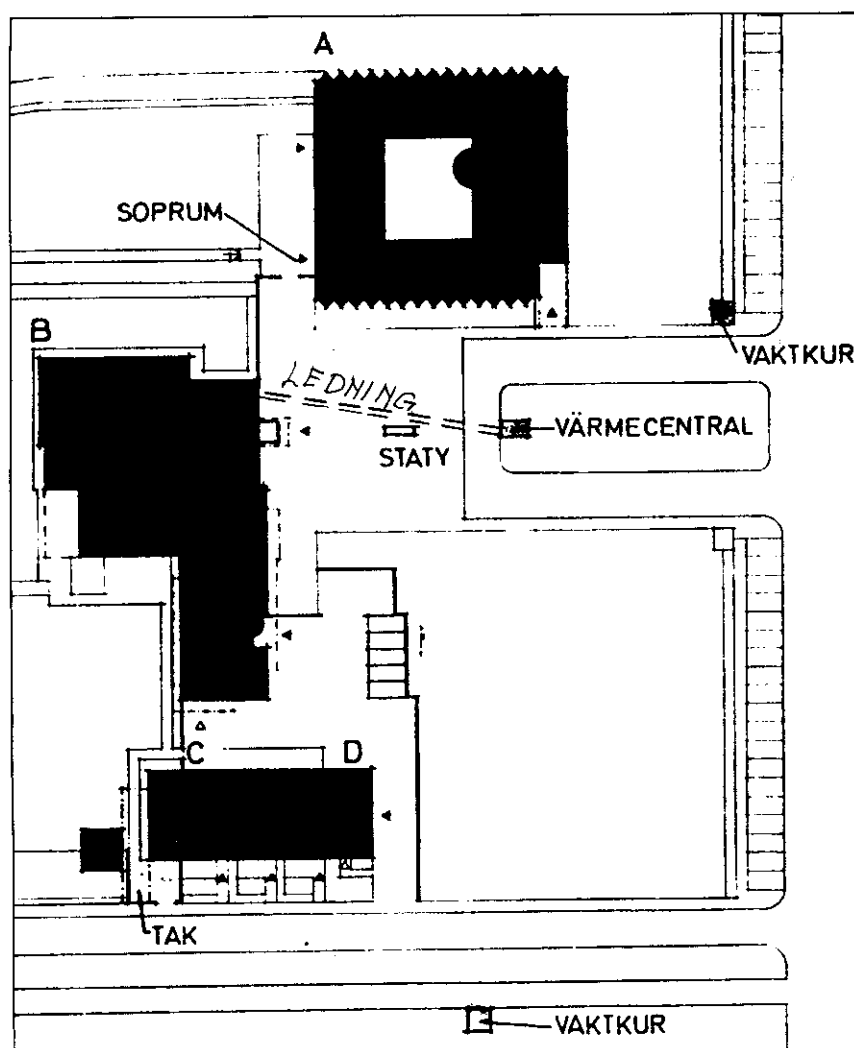
Det hela gick alltså ut på att kontrollera vad som hänt med den kabel som hittats i betongstolpen, det hade med all säkerhet kommit tips från chaufförerna att något var på gång i källarutrymmet.

Vid vårt besök, då jag med egna ögon såg den sönderbilade betongstolpen den avklippta kabeln och övrig byggnation, skulle man nu fortsätta att bygga in det hela så att rysk personal kunde gå in och provtrycka och besikta värmerören, utan att kunna se vad som doldes där bakom.

Nu kan man tycka att det skall vara något för den svenska regeringen att ta itu med och protestera mot, men det var just den sommaren 1989 som ryska ambassaden avslöjade att Sverige hade avlyssnat en fastighet i Stockholm där det fanns rysk ambassadpersonal.

Dessutom skulle Ambassadör Tunborg som var i Moskva ersättas av en ny ambassadör, varvid det bedömdes olämpligt att den nyinsatte ambassadören skulle börja sin tjänst med att bråka om denna "affär".

Allt tystades på politisk väg ned, rören provtrycktes och ambassaden fick värme till den kommande vintern.

- A. Kontorsbyggnad
 B. Ambassadörens bostad
 Ledning för värme mellan värmecentral och anläggning